

วิเคราะห์การใช้ภาษาพรรณนาภูมินามในนิราศเมืองแกลง ของสุนทรภู่

ณรงค์ฤทธิ์ สุขสวัสดิ์^{1*}

อาจารย์ ดร.,
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
narongrit.s@rbru.ac.th

อุดมลักษณ์ ระพีแสง²

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., อาจารย์
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
udomlak.r@rbru.ac.th

สุวิชา ถาวร³

อาจารย์
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
suwicha.t@rbru.ac.th

รับบทความ: 19 พฤศจิกายน 2567

แก้ไขบทความ: 12 ธันวาคม 2567

ตอบรับบทความ: 23 ธันวาคม 2567

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาภูมินามที่ปรากฏในนิราศเมืองแกลง ของสุนทรภู่ 2) เพื่อวิเคราะห์ลักษณะการใช้ภาษาเพื่อการพรรณนาภูมินามในนิราศเมืองแกลง ของสุนทรภู่ ผลการวิจัยพบว่า การใช้ภาษาพรรณนาภูมินามของสุนทรภู่ในนิราศเมืองแกลง พบได้ 8 ลักษณะ ได้แก่ 1) การใช้ภาษาสะท้อนอารมณ์และความรู้สึก โดยใช้คำที่มีความหมายลึกซึ้งและใช้ภาพพจน์ที่สื่ออารมณ์ความรู้สึก 2) การสร้างภาพพจน์ด้วยการเปรียบเทียบ เพื่อให้ผู้อ่านเกิดจินตนาการถึงสถานที่และบรรยากาศได้อย่างมีชีวิตชีวา 3) การใช้ภาษาเชื่อมโยงภูมินามกับความรู้สึกส่วนตัว ทำให้ผู้อ่านเห็นภาพของสถานที่และรับรู้ถึงความรู้สึกและประสบการณ์ของสุนทรภู่ 4) การพรรณนาลักษณะทางกายภาพของภูมิประเทศ ทำให้ผู้อ่านเกิดจินตนาการและเห็นภาพสถานที่ได้อย่างชัดเจน 5) การใช้ภาษาสะท้อน

¹ ผู้แต่งหลัก (First Author)

^{2,3} ผู้แต่งร่วม (Co-first Author)

* ผู้ประพันธ์บรรณกิจ (Corresponding Author)

วิถีชีวิตและวัฒนธรรม เพื่อพรรณนาให้เห็นถึงการดำรงชีวิต อาชีพและประเพณีของผู้คน 6) การใช้คำที่สื่อถึงความยากลำบากในการเดินทาง ทำให้เข้าใจและมีรู้สึกร่วมกับความท้าทายที่ต้องเผชิญระหว่างการเดินทาง 7) การใช้ภาษาที่สื่อถึงความงดงามของธรรมชาติ ทำให้ผู้อ่านเกิดจินตนาการและการสัมผัสถึงความงดงามของสถานที่ต่าง ๆ และ 8) การใช้ภาษาที่สื่อถึงความศักดิ์สิทธิ์และความเชื่อ เพื่อสะท้อนความเชื่อและวัฒนธรรมที่มีอิทธิพลต่อสังคมไทย ซึ่งการใช้ภาษาทั้ง 8 ลักษณะแสดงให้เห็นถึงความสามารถของสุนทรภู่ด้านการใช้ภาษาเพื่อสร้างความลึกซึ้งในบทกวีและสะท้อนความรู้สึกที่ซ่อนอยู่ในใจของสุนทรภู่

คำสำคัญ: ภาษาพรรณนา, นิราศเมืองแกลง, ภูมินาม

An Analysis of the Use of Descriptive Language for Toponymy in Sunthorn Phu's "Nirat Mueang Klaeng"

Narongrit Suksawat

Ph.D., Lecturer

Faculty of Humanities and Social Sciences,
Rambhai Barni Rajabhat University
narongrit.s@rbru.ac.th

Udomlak Rapeesaeng

Assistant Professor, Ph.D., Lecturer

Faculty of Humanities and Social Sciences,
Rambhai Barni Rajabhat University
udomlak.r@rbru.ac.th

Suwicha Thaworn

Lecturer

Faculty of Humanities and Social Sciences,
Rambhai Barni Rajabhat University
suwicha.t@rbru.ac.th

Received: November 19, 2024

Revised: December 12, 2024

Accepted: December 23, 2024

Abstract

This study is a documentary research with the objectives of: 1) study the toponyms found in Nirat Mueang Klaeng by Sunthorn Phu, and 2) analyze the linguistic features used to describe these toponyms in Nirat Mueang Klaeng. The findings reveal eight distinctive features of Sunthorn Phu's descriptive language: (1) the use of language to reflect emotions and sentiments through profound word choices and imagery that convey emotional depth; (2) the creation of imagery through comparisons, vividly bringing places and atmospheres to life; (3) the connection of toponymy to personal emotions, enabling readers to visualize locations while experiencing the poet's sentiments and personal reflections; (4) the depiction of the physical characteristics of the landscape, providing readers with a clear and detailed picture of the described locations; (5) the use of language to reflect ways of life and culture,

portraying livelihoods, occupations, and traditions of the people; (6) the use of words to convey the hardships of travel, allowing readers to empathize with the poet's challenges; (7) the use of language to illustrate the beauty of nature, immersing readers in the elegance and charm of the locations; and (8) the use of language to express sacredness and beliefs, reflecting cultural traditions and the influence of spirituality on Thai society. These eight features of language demonstrate Sunthorn Phu's exceptional ability to craft profound poetic expressions that evoke vivid imagery and emotional depth. His use of descriptive language not only enriches the aesthetic quality of Nirat Mueang Klaeng but also reveals the poet's inner sentiments and reflections, offering readers a deeper understanding of his experiences and artistry.

Keywords: Descriptive Language, Nirat Mueang Klaeng, Toponymy

บทนำ

นิราศเป็นวรรณกรรมที่มีเอกลักษณ์สำคัญของวรรณคดีไทย เป็นวรรณกรรมที่สะท้อนให้เห็นถึงประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของผู้คนในอดีตได้อย่างลึกซึ้ง ผ่านการพรรณนาสถานที่ที่กวีได้พบเห็นระหว่างการเดินทาง พร้อมกับการถ่ายทอดอารมณ์และความรู้สึกส่วนตัว โดยเฉพาะความโศกเศร้าจากการพลัดพรากจากบ้านเกิดหรือคนรัก นิราศถือกำเนิดขึ้นตั้งแต่สมัยอยุธยา ซึ่งในช่วงแรกเนื้อหาหมกเน้นการคร่ำครวญถึงความเศร้าจากการจากลาของกวี เมื่อเข้าสู่สมัยรัตนโกสินทร์ เนื้อหาของนิราศเริ่มเปลี่ยนแปลงมาเป็นการบันทึกเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่กวีพบเห็นระหว่างการเดินทาง ผสมผสานกับความคิดเห็นและการสะท้อนมุมมองทางสังคม วัฒนธรรม และธรรมชาติของยุคสมัย (رينฤทัย สัจจพันธุ์, 2516, น. 14) ในสมัยรัตนโกสินทร์นิราศได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย เนื้อหาและรูปแบบของนิราศซับซ้อนมากขึ้น ไม่เพียงแต่เป็นการบรรยายอารมณ์ของกวี แต่ยังมีบันทึกเหตุการณ์ความเปลี่ยนแปลงของสังคมและการแสดงทัศนะที่เป็นเอกลักษณ์ของกวีเอง เช่น การเดินทางที่ไม่ได้เพียงแค่กล่าวถึงระยะทาง แต่เป็นการสะท้อนวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ในสถานที่ที่พบเห็น กวีมักใช้งานเขียนนิราศนี้เป็นสื่อในการแสดงทัศนะส่วนตัวเกี่ยวกับเหตุการณ์และบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการเดินทางของกวี (สุภาพร พลายเล็ก, 2541, น. 218)

การพรรณนาภูมินามในนิราศมีความสำคัญเชิงวรรณศิลป์อย่างยิ่ง นอกจากการบรรยายภูมิประเทศทางกายภาพแล้ว ยังสะท้อนถึงอารมณ์และความรู้สึกของกวีในเชิงสัญลักษณ์ ตัวอย่างเช่น การพรรณนาป่าเขาที่เชื่อมโยงกับความเหงา ความโดดเดี่ยว หรือการบรรยายแม่น้ำที่สะท้อนถึงความสงบเยือกหรือความเศร้าในจิตใจของกวี การเลือกใช้ ภูมินามในนิราศจึงเป็นมากกว่าการอธิบายภูมิทัศน์ แต่ยังเป็นการสร้างภาพพจน์ที่สะท้อนถึงจิตวิญญาณและความสัมพันธ์ของกวีกับธรรมชาติและสังคมในช่วงเวลานั้น (ประอรรัตน์ ตั้งกิตติภาพกรณ์, 2543, น. 35)

ปัจจุบันการศึกษานิราศยังคงเน้นไปที่การวิเคราะห์เชิงวรรณศิลป์ การใช้ภาษาและการสร้างภาพพจน์ในงานวรรณกรรม นอกจากนี้ นักวิชาการยังสนใจศึกษาความหมายเชิงสัญลักษณ์ที่ซ่อนอยู่ในนิราศ

นิราศเมืองแกลงของสุนทรภู่ นอกจากจะแสดงถึงความโศกเศร้าและความคิดถึงบ้าน ยังสะท้อนถึงความละเอียดอ่อนในความรู้สึกของสุนทรภู่ที่ผสมผสานกับการพรรณนาภูมิประเทศได้อย่างงดงาม การใช้ภาษาในนิราศของสุนทรภู่ เช่น สัญลักษณ์ที่สื่อถึงความเหงาหรือความสงบ ผ่านการพรรณนาป่าเขาและแม่น้ำ ช่วยสร้างภาพพจน์ที่ลึกซึ้งและเสริมสร้างอารมณ์ในงานกวีให้โดดเด่นยิ่งขึ้น (ชลดา เรื่องรักษ์ลิขิต, 2548, น. 377) นอกจากนี้ นิราศเมืองแกลง แต่ยังสะท้อนอารมณ์ ความคิด และความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ เช่น การพรรณนาป่าเขาที่สื่อถึงความเหงาและแม่น้ำที่สะท้อนความสงบ การพรรณนาภูมินามในนิราศเมืองแกลงยังเชื่อมโยงกับวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ เช่น การกล่าวถึงวัดวาอารามและวิถีชีวิตของคนในยุคหนึ่ง

การวิจัยครั้งนี้มุ่งเน้นการวิเคราะห์การพรรณนาภูมินามในนิราศเมืองแกลงของสุนทรภู่ เพื่อทำความเข้าใจวิธีที่สุนทรภู่ใช้ในการพรรณนาสถานที่ที่สอดคล้องกับอารมณ์และความรู้สึก ผลการวิจัยครั้งนี้จะช่วยเสริมสร้างความเข้าใจในบทบาทของการพรรณนาภูมินามในนิราศ ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญในการถ่ายทอดอารมณ์และความหมายเชิงลึกที่แฝงอยู่ในนิราศ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาภูมินามที่ปรากฏในนิราศเมืองแกลงของสุนทรภู่
2. เพื่อวิเคราะห์ลักษณะการใช้ภาษาเพื่อการพรรณนาภูมินามในนิราศเมืองแกลงของสุนทรภู่

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ขอบเขตการวิจัย

1.1 ขอบเขตด้านข้อมูล การวิจัยนี้มุ่งเน้นการศึกษาเฉพาะบทประพันธ์นิราศเมืองแกลง ในหนังสือประชุมคำกลอนสุนทรภู่ (2558) โดยเน้นไปที่การวิเคราะห์การใช้ภาษาพรรณนาภูมินาม ซึ่งรวมถึง คำ ข้อความ และวลีที่ใช้ในการพรรณนาสถานที่ ภูมิประเทศ และองค์ประกอบทางธรรมชาติเกี่ยวกับภูมินาม ที่สุนทรภู่กล่าวถึง

1.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา การวิจัยจะพิจารณาลักษณะและรูปแบบของการพรรณนา ภูมินาม กลวิธีการใช้ภาษา เช่น การใช้ภาพพจน์และการเปรียบเทียบ รวมถึงการสร้างอารมณ์และบรรยากาศ ผ่านการใช้ภาษา

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือการวิจัย โดยวิธีการแต่งตั้งคณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบ คุณภาพและความถูกต้องของเครื่องมือที่จะนำมาใช้เก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ การวิจัย ดังนี้

2.1 แบบบันทึกข้อมูล (Data Recording Sheet) เครื่องมือนี้ใช้เพื่อรวบรวมคำ ข้อความ หรือวลีจากนิราศเมืองแกลง ที่มีการใช้ภาษาพรรณนาภูมินาม โดยผู้วิจัยจะอ่านและคัดเลือกข้อความ ที่เกี่ยวข้องกับพรรณนาภูมินาม เช่น การกล่าวถึงสถานที่ ภูมิประเทศ และการแสดงออกทางอารมณ์ ที่เชื่อมโยงกับสถานที่ต่าง ๆ ที่ปรากฏในนิราศเมืองแกลง ข้อความที่คัดเลือกจะถูกบันทึกลงในแบบบันทึก ข้อมูล พร้อมระบุบริบทและลักษณะเฉพาะของการใช้ภาษาที่พรรณนานิราศ

2.2 แบบวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis Framework) ผู้วิจัยจะใช้กรอบ แนวทางในการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาเป็นเครื่องมือในการตรวจสอบรูปแบบและความหมายของการใช้ภาษา พรรณนาภูมินาม เพื่อระบุลักษณะการใช้ภาษาที่สุนทรภู่ใช้เพื่อการพรรณนาภูมินามและสร้างอารมณ์ในบท นิราศ โดยเน้นการวิเคราะห์การใช้คำ การสร้างภาพพจน์ และการแสดงอารมณ์

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผู้วิจัยจะใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาในการตรวจสอบ ข้อความที่ถูกคัดเลือกจากนิราศเมืองแกลง โดยการวิเคราะห์นี้จะเน้นที่การระบุลักษณะเฉพาะของภาษา พรรณนาภูมินามที่สุนทรภู่ใช้ ไม่ว่าจะเป็นการเลือกคำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับภูมิประเทศ การใช้ภาษาที่สื่อถึง ลักษณะทางกายภาพของสถานที่หรือการใช้ภาษาที่สะท้อนอารมณ์และความรู้สึกของกวี

3.2 การวิเคราะห์เชิงรูปแบบ ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยจะพิจารณารูปแบบและกลวิธีการใช้ภาษา เช่น การใช้ภาพพจน์ การเปรียบเทียบ และการใช้ภาษาที่มีความหมายแฝง เพื่อตรวจสอบว่าสุนทรภู่ได้ใช้ วิธีการเหล่านี้ได้อย่างไรในการสร้างภาพลักษณ์ของสถานที่และภูมิประเทศ นอกจากนี้ ยังพิจารณา ถึงความสัมพันธ์ระหว่างการพรรณนาภูมินามกับโครงสร้างและจังหวะของบทกลอนในนิราศเมืองแกลง

3.3 การตีความความหมายและอารมณ์ หลังจากการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาและรูปแบบ ผู้วิจัยจะตีความข้อมูลที่ได้ โดยมุ่งเน้นไปที่การทำความเข้าใจว่าการใช้ภาษาพรรณนาภูมินามในนิราศ เมืองแกลงนั้นสะท้อนถึงเจตคติ มุมมอง หรืออารมณ์ของสุนทรภู่ต่อสถานที่และภูมิประเทศอย่างไร ซึ่งอาจเกี่ยวข้องกับประสบการณ์ส่วนตัว ความทรงจำ หรือค่านิยมทางสังคมและวัฒนธรรมในสมัยนั้น

3.4 ในขั้นตอนสุดท้ายผู้วิจัยจะรวบรวมผลการวิเคราะห์ทั้งหมดมาสังเคราะห์และสรุปผล เพื่อแสดงให้เห็นถึงลักษณะการใช้ภาษาพรรณนาภูมินามในนิราศเมืองแกลง รวมทั้งนำเสนอข้อค้นพบใหม่ ๆ ที่ได้จากการวิเคราะห์ ซึ่งจะช่วยให้เข้าใจมิติทางภาษาและวัฒนธรรมในงานของสุนทรภู่ได้อย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้น

ผลการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้มุ่งวิเคราะห์กลวิธีการใช้ภาษาของสุนทรภู่ในการพรรณนาภูมินามต่าง ๆ ตลอดการเดินทางจากกรุงเทพฯ ไปยังเมืองแกลง จังหวัดระยอง ผลการวิเคราะห์พบลักษณะการใช้ภาษาพรรณนาภูมินาม ดังต่อไปนี้

1. การใช้ภาษาสะท้อนอารมณ์และความรู้สึก

สุนทรภู่ใช้ภาษาที่สะท้อนอารมณ์และความรู้สึกอย่างลึกซึ้งในการพรรณนาภูมินามต่าง ๆ การใช้ภาษาสะท้อนอารมณ์เป็นหนึ่งในกลวิธีที่สุนทรภู่นำมาใช้พรรณนาภูมินามในนิราศเมืองแกลง โดยสุนทรภู่นิยมใช้คำที่มีความหมายลึกซึ้งและใช้ภาพพจน์ที่สื่อถึงอารมณ์ความรู้สึกได้อย่างชัดเจน ทำให้ผู้อ่านสามารถเข้าถึงและรู้สึกร่วมกับประสบการณ์ของ สุนทรภู่ได้ ดังเช่น

“ถึงบางสมครเหมือนพี่รักสมครมาด มาแคล้วคลาดมิได้อยู่กับคู่สม
ถึงยามนอนนอนเดียวเปลี่ยวอารมณ์ จะแลชมอื่นอื่นไม่ชื่นใจ”

(ประชุมคำกลอนสุนทรภู่, 2558, น. 59)

ในตอนที่กำลังถึงบางสมครสุนทรภู่ใช้คำว่า “เปลี่ยวอารมณ์” และ “ไม่ชื่นใจ” เพื่อสื่อถึงความเหงาและความคิดถึงคนรัก การใช้คำเหล่านี้ทำให้ผู้อ่านรู้สึกถึงความอ้างว้างและความเศร้าที่สุนทรภู่อกำลังประสบ

“ถึงหย่อมย่านบ้านกรำพ้อคำพลบ ประสบพบเผ่าพงศ์พวงวงศา
ขึ้นกระฎี่ที่สถิตท่านบิดา กลิ่นน้ำตาก็ไม่ฟังเฝ้าพรังพราย”

(ประชุมคำกลอนสุนทรภู่, 2558, น. 71)

ตอนที่กล่าวถึงบ้านกรำ สุนทรภู่ใช้คำว่า “กลิ่นน้ำตา” และ “พรังพราย” เพื่อสื่อถึงความปลาบปล้ำและความตื่นตันใจที่ได้พบบิดา การใช้คำเหล่านี้ทำให้ผู้อ่านรู้สึกถึงความอึ้งอัมและ ความซาบซึ้งที่สุนทรภู่อกำลังประสบ

“ถึงอารามนามชื่อวัดดอกไม้ คิดถึงไปแนบทรงดวงสมร
หอมสุคนธ์เคียงกายขงายจร โอ้ยามนอนห่างนางระคางกาย”

(ประชุมคำกลอนสุนทรภู่, 2558, น. 66)

ตอนที่กล่าวถึงวัดดอกไม้ สุนทรภู่ใช้คำว่า “คิดถึง” และ “แนบทรง” เพื่อสื่อถึงความคิดถึงคนรักอย่างลึกซึ้ง โดยสุนทรภู่ได้นำมาเปรียบเทียบกับกลิ่นหอมของดอกไม้ยังเป็นเน้นย้ำความรู้สึกนี้เพิ่มมากยิ่งขึ้น

2. การสร้างภาพพจน์ด้วยการเปรียบเทียบ

การใช้ภาพพจน์เป็นหนึ่งในกลวิธีที่สุนทรภู่ใช้อย่างในการพรรณนาภูมินามต่าง ๆ ในนิราศเมืองแกลง ภาพพจน์ช่วยสร้างภาพที่ชัดเจนในใจผู้อ่าน ทำให้สามารถจินตนาการถึงสถานที่และบรรยากาศได้อย่างมีชีวิตชีวา นอกจากนี้ ยังช่วยถ่ายทอดอารมณ์และความรู้สึกของสุนทรภู่ได้อย่างลึกซึ้ง

2.1 การใช้อุปมา (การเปรียบเทียบโดยใช้คำว่า เหมือน, ดัง, ราว) ตอนที่พรรณนาถึง พงศ์ สุนทรภูใช้คำว่า

“ถึงพลงค้อคอเขาเป็นโชดเขิน ส่งกระทั่งหลังโชดเป็นโตรกตรง	ต้องขึ้นเนินภูเขาป่าระหง เมื่อจะลงก็ต้องวิ่งเหมือนลิงโลน” (ประชุมคำกลอนสุนทรภู, 2558, น. 66)
--	--

สุนทรภูได้เปรียบเทียบการเดินทางในสภาพภูมิประเทศที่มีลักษณะเป็นเนินเขาที่ไม่เรียบเสมอกัน ตอนที่เดินทางเนินเขาต้องเดินแบบกึ่งเดินกึ่งวิ่ง เปรียบเทียบเหมือนกับลักษณะการวิ่งของลิง

2.2 การใช้อุปลักษณ์ (การเปรียบเทียบสิ่งหนึ่งว่าเป็นอีกสิ่งหนึ่ง) ในตอนที่พรรณนาถึงบางเหี้ย สุนทรภูใช้คำว่า

“ข้างขวาคลองบางเหี้ยชเลวน ดูเรียงลำเรือรายริมไพรสนธ์ ไ้อยามยลโภชนาน้ำตาลคลอ เหมือนชินเคี้ยวกรวดกลบให้แสบสอ”	ประทับทอดนาวยู่ทำน้ำ เขาหุงหาอาหารให้ตามจน จะกลืนเข้าคราวโศกในทรวงเสียว (ประชุมคำกลอนสุนทรภู, 2558, น. 57)
--	---

สุนทรภูได้เปรียบเทียบ “ข้าว” ว่าเป็น “กรวด” หรือ “กลบ” ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่น่ากินและสร้างความเจ็บปวดเมื่อกินหรือเคี้ยว การเปรียบเทียบนี้สะท้อนถึงความเศร้าโศกและความทุกข์ในใจของสุนทรภูรุนแรงมากถึงขั้นทำให้สิ่งธรรมดาอย่าง “ข้าว” กลายเป็นสิ่งที่กลืนไม่ลงและเจ็บปวด เหมือนต้องเคี้ยวกรวดแหลมหรือกลบแข็ง

2.3 การใช้อดีตพจน์ (การกล่าวเปรียบเทียบเกินจริง) ตอนที่พรรณนาถึง ห้วยพร้าว สุนทรภูใช้คำว่า

“ถึงห้วยพร้าวเท่าเมื่อออกเลื่อยลำ สุริย์นายบายเยื้องเมืองประจิม	เห็นผิดฟ้าฝนย่อยลงหิมหิม อุระป้อมศรปักสลักทรวง” (ประชุมคำกลอนสุนทรภู, 2558, น. 67)
--	--

สุนทรภูใช้คำว่า “อุระป้อมศรปัก” สื่อถึงความรู้สึกที่เจ็บปวดและเหนื่อยลำเปรียบเหมือน ถูกลูกธนู (ศร) ปักที่อก ที่แสดงถึงความเหน็ดเหนื่อยและความท้อแท้ที่เกิดขึ้นขณะเดินทางผ่านภูมิประเทศที่ยากลำบาก

2.4 การใช้สัทพจน์ (การเลียนเสียงธรรมชาติ) ตอนที่พรรณนาถึงปากลาวน สุนทรภูใช้คำว่า

“ตำแหน่งนั้นชื่อชวากปากลาวน ไปตามทางโชดเขินเนินถนน เหมือนคนกรนโครกครอกทำกลอกตา”	ไม่หยุดยั้งตั้งหน้าเข้าปากว่าง สดับเสียงลิงค่างครางครัน (ประชุมคำกลอนสุนทรภู, 2558, น. 71)
---	--

สุนทรภูใช้คำว่า “กรนโครกครอก” เลียนเสียงการกรนของคนเปรียบเทียบกับเสียงลิงและค่างที่ส่งเสียงในป่า เพื่อสื่อถึงเสียงที่ดังก้องในป่าคล้ายกับเสียงกรนของคนส่งเสียงในช่วงเวลาปราศจากเสียงอื่น

2.5 การใช้นามนัย (การใช้คำที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับแทนคำที่ต้องการกล่าวถึง) ในตอนที่พรรณนาดาวคนอง สุนทรภู่ใช้คำว่า

“ถึงย่านยาวดาวคะนองคะนึ่งนึ่ง	ยิ่งตียิ่งเสียใจใครจะเหมือน
พระพายพานชานเสียวทรวงสะเทือน	จนเดือนเคลื่อนคล้อยตกลงไรไร
ไอ้ดูเดือนเหมือนดวงสุดาแม่	กระต่ายแลเหมือนฉันทคิดพิศมัย”

(ประชุมคำกลอนสุนทรภู่, 2558, น. 62)

สุนทรภู่ใช้คำว่า “กระต่าย” ในเชิงความหมายเปรียบเทียบกับแทน “ดวงจันทร์” ช่วยสร้างภาพที่ชัดเจนในใจผู้อ่านเกี่ยวกับดวงจันทร์ คำว่า “กระต่ายแล” จึงมีความหมายว่าดวงจันทร์กำลังเฝ้ามองดูสุนทรภู่อยู่

3. การใช้ภาษาเชื่อมโยงภูมินามกับความรู้สึกส่วนตัว

การเชื่อมโยงภูมินามกับความรู้สึกส่วนตัวเป็นกลวิธีที่สุนทรภู่ใช้ในนิราศเมืองแกลง วิธีนี้ช่วยให้การพรรณนาสถานที่ที่มีมิติทางอารมณ์ที่ลึกซึ้ง ทำให้ผู้อ่านไม่เพียงแต่เห็นภาพของสถานที่ แต่ยังรับรู้ถึงความรู้สึกและประสบการณ์ส่วนตัวของสุนทรภู่ด้วย ดังเช่น

“แวะเข้าย่านบ้านเก่าคอยเบาใจ	เขาจุดไต้ต้อนรับให้หลับนอน”
------------------------------	-----------------------------

(ประชุมคำกลอนสุนทรภู่, 2558, น. 68)

ตอนที่กล่าวถึงบ้านเก่า สุนทรภู่เชื่อมโยงบ้านเก่ากับความรู้สึกโง่งงและอบอุ่นที่ได้กลับมาถึงสถานที่ที่มีความรู้สึกคุ้นเคย โดยใช้คำว่า “เบาใจ” ที่สื่อถึงความรู้สึกปลอดภัยและสบายใจที่ได้รับจากการต้อนรับอย่างอบอุ่น

“แล้วไปชมกรรมกรบ้านดอนเต็จ	ล้วนเลี้ยงเปิดหมื่นเอื้อเหลือเชี่ย
ยกกระบัตร์คัดช้อนทุกเข้าเย็น	เมียที่เป็นท่านผู้หญิงนั่งปิ้งปลา”

(ประชุมคำกลอนสุนทรภู่, 2558, น. 72)

ตอนที่กล่าวถึงบ้านดอนเต็จ สุนทรภู่เชื่อมโยงบ้านดอนเต็จกับความรู้สึกถึงความยากลำบากในชีวิตความเป็นอยู่ของเหล่าข้าหลวง ด้วยคำว่า “ดูเหลือเชี่ย” ที่สะท้อนถึงความเรียบง่ายแต่ปะปนไปด้วยความเหนื่อยยากที่ข้าหลวงต้องเผชิญ

4. การพรรณนาลักษณะทางกายภาพของภูมิประเทศ

สุนทรภู่ใช้ภาษาที่ละเอียดในการพรรณนาลักษณะทางกายภาพของภูมิประเทศ ซึ่งการพรรณนาลักษณะนี้เป็นอีกหนึ่งกลวิธีในการใช้ภาษาของสุนทรภู่ในนิราศเมืองแกลง สุนทรภู่ใช้ภาษาในลักษณะนี้ได้ละเอียดและมีชีวิตชีวาในการพรรณนาสภาพแวดล้อม ทำให้ผู้อ่านสามารถจินตนาการและเห็นภาพสถานที่ได้อย่างชัดเจน ดังเช่น

“ถึงบางไผ่ไม่เห็นไผ่เป็นไพรชฎ	แสนสดเจียบในไพรพฤกษา
ต้องข้ามทางผ่านเดินเนินวนา	อริญาอ้างว้างในกลางดง”

(ประชุมคำกลอนสุนทรภู่, 2558, น. 66)

ตอนที่กล่าวถึงบางไผ่ สุนทรภู่พรรณนาลักษณะของพื้นที่ที่มีป่าไม้หนาทึบ แม้จะชื่อว่าบางไผ่ แต่กลับไม่มีไผ่ให้เห็น โดยใช้คำว่า “ไม่เห็นไผ่” และยังใช้คำที่สื่อแสดงถึงความเจียบสงบและความอุดมสมบูรณ์ของป่าไม้

“ถึงห้วยโป่งเห็นธารละหานไหล   คงคาไหลปลาวายคล้ายคลายเห็น
 มึกรวดแก้วแพรพรายรายกระเด็น   บ้างแลเห็นเป็นสีบุษราคัม”

(ประชุมคำกลอนสุนทรภู่, 2558, น. 67)

ตอนที่กล่าวถึงห้วยโป่ง สุนทรภู่ได้ใช้คำว่า “คงคาใส” และ “แพรพราย” เพื่อพรรณนาความใสสะอาดของน้ำและความสวยงามของกรวดใต้น้ำ

“จนแดดกล้ำมาถึงย่านบ้านตะพง   มีเคหาอารามงามระเร็น
 ด้วยฟางพั้นพุ่มไม้ไพรระหง   ตัดกระพ้อห่อได้ทุกไร่กรัง”

(ประชุมคำกลอนสุนทรภู่, 2558, น. 69)

ตอนที่กล่าวถึงบ้านตะพง สุนทรภู่พรรณนาถึงความงดงามของธรรมชาติด้วยคำว่า “งามระเร็น” และ “พุ่มไม้ไพรระหง” เพื่อพรรณนาถึงความสวยงามและความร่มรื่นของธรรมชาติในพื้นที่

8. การใช้ภาษาที่สื่อถึงความศักดิ์สิทธิ์และความเชื่อ

สุนทรภู่ใช้ภาษาที่สื่อถึงความศักดิ์สิทธิ์และความเชื่อเป็นอีกกลวิธีหนึ่งในการใช้ภาษาของสุนทรภู่ในนิราศเมืองแกลง วิธีนี้สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อทางศาสนาและวัฒนธรรมที่มีอิทธิพลต่อสังคมไทยในสมัยนั้น ดังเช่น

“ถึงเชิงไทรศาลพระประแดงแรง   ขอรักษาศักดิ์สิทธิ์ที่สิงศาล
 ลือสะท้านอยู่ว่าเจ้าหัวกำแหง   ข้าจะไปทางไกลถึงเมืองแกลง”

(ประชุมคำกลอนสุนทรภู่, 2558, น. 55)

ตอนที่กล่าวถึงพระประแดง สุนทรภู่ใช้คำว่า “ศาล” และ “ศักดิ์สิทธิ์” เพื่อสื่อถึงความเชื่อในอำนาจเหนือธรรมชาติที่ประจำอยู่ในสถานที่นั้น สะท้อนให้เห็นภาพความเชื่อของผู้คนในชุมชน

“ถึงชะแวกแยกคลองสองชะวาก   ข้างฝั่งปากหัวตะเข้มีมะขาม
 เขาสร้างศาลเทพาพยายาม   กระดานสามแผ่นพิงไว้บูชา”

(ประชุมคำกลอนสุนทรภู่, 2558, น. 57)

ตอนที่กล่าวถึงหัวตะเข้ สุนทรภู่ได้พรรณนาถึงการสร้างศาลและการบูชา ซึ่งสะท้อนถึงความเชื่อและการปฏิบัติทางศาสนาของผู้คนในพื้นที่ที่มีต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์

อภิปรายผลการวิจัย

การใช้ภาษาพรรณนาภูมินามที่สุนทรภู่ใช้ในนิราศเมืองแกลง มีการใช้ภาษาที่ทำให้นิราศเมืองแกลงมีความลึกซึ้งและสะท้อนอารมณ์ของสุนทรภู่ได้อย่างลึกซึ้ง การใช้ภาษาพรรณนาที่มีความละเอียดอ่อนไม่เพียงแต่พรรณนาภูมิประเทศต่าง ๆ ที่สุนทรภู่ได้พบเจอในระหว่างการเดินทาง แต่ยังสะท้อนถึงความรู้สึกและอารมณ์ที่เกี่ยวข้องกับสถานที่เหล่านั้นอย่างชัดเจน

ดังเช่น การใช้คำว่า “เป็ลียวอารมณ์” และ “ไม่ชื่นใจ” ในการพรรณนาถึงบางสมัคร ซึ่งเป็น การสะท้อนความรู้สึกเหงาและความคิดถึงคนรักที่พลัดพรากจากกัน คำเหล่านี้ถูกเลือกใช้เพื่อสร้างภาพและ ความรู้สึกในใจผู้อ่านให้เข้าใจถึงความรู้สึกเศร้าโศกและอ้างว้างของสุนทรภู่ในขณะนั้น ซึ่งสอดคล้อง ตามแนวคิดของ ชลดา เรื่องรักชลิขิต (2541) ที่ได้ กล่าวถึง “ลักษณะของวรรณกรรมประเภทนิราศ ว่าเป็น วรรณกรรมที่มีวัตถุประสงค์ในการถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกของกวีที่ต้องจากสิ่งที่รักไป ไม่ว่าจะ เป็นสถานที่ หรือคนรัก ผ่านการเดินทางและการเผชิญกับสภาพแวดล้อมต่าง ๆ โดยที่กวีจะใช้ภาษาที่สะท้อน ความเศร้าโศก ความอาลัยอาวรณ์ และการลาจากอย่างชัดเจน”

นอกจากนี้ ตามแนวคิดของประจักษ์ ปรากฏพิทยากร (2519) ซึ่งได้กล่าวถึง “การใช้กวีโวหาร ในการสร้างภาพพจน์และอารมณ์ในวรรณกรรมประเภทนิราศ ได้มีการใช้คำที่มีความหมายลึกซึ้งและสะท้อน อารมณ์ได้อย่างชัดเจน” ดังเช่น คำว่า “เปลี่ยวอารมณ์” และ “ไม่ชื่นใจ” ที่สุนทรภู่ใช้ในนิราศเมืองแกลง คำเหล่านี้ไม่เพียงแต่บอกถึงลักษณะทางกายภาพของสถานที่ แต่ยังบ่งบอกถึงสภาพจิตใจของกวีในขณะนั้น อีกด้วย

การใช้ภาพพจน์และโวหารในนิราศเมืองแกลงที่สุนทรภู่ใช้เป็นกลวิธีที่ช่วยเพิ่มความลึกซึ้งและมีชีวิตชีวาให้กับการพรรณนา การใช้โวหารต่าง ๆ เช่น อุปมา อุปลักษณ์ นามนัย หรือติพจน์ เป็นต้น ไม่เพียงแต่ช่วยสร้างภาพที่ชัดเจนในใจของผู้อ่าน แต่ยังเป็นเครื่องมือที่สุนทรภู่ใช้ในการถ่ายทอดอารมณ์และความรู้สึกของตนเองที่มีต่อสถานที่และประสบการณ์ที่พบเจอระหว่างการเดินทาง

เปลื้อง ณ นคร (2495) ได้กล่าวถึง “การใช้โวหารในนิราศว่าเป็นเครื่องมือสำคัญที่กวีใช้ในการสร้าง อารมณ์และภาพพจน์ที่ชัดเจนให้กับผู้อ่าน ซึ่งการใช้โวหารเหล่านี้ทำให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจและรู้สึกร่วมกับ ประสบการณ์ของกวีได้อย่างลึกซึ้ง” การใช้ภาพพจน์และโวหารในการพรรณนาภูมิประเทศและสถานการณ์ ต่าง ๆ ไม่เพียงแต่ทำให้เรื่องราวมีความสมจริงแต่ยังเพิ่มมิติทางอารมณ์และความรู้สึกที่ลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น อีกทั้ง เปลื้อง ณ นคร (2495) ยังได้กล่าวว่า “การเลือกใช้กวีโวหารเป็นการเลือกใช้ถ้อยคำอย่างมีชั้นเชิงหรือ กระบวนการแต่งหนังสืออย่างมีชั้นเชิง โดยใช้ถ้อยคำอย่างมีศิลปะ ก่อให้เกิดอารมณ์ ความรู้สึก ภาพพจน์และ จินตนาการตลอดจนความประทับใจแก่ผู้อ่าน”

ตัวอย่างหนึ่งของการใช้โวหารอุปมาเปรียบเทียบการเดินทางในเพลงคือกับการวิ่งของลิง ดังข้อความ “ต้องวิ่งเหมือนลิงโลน” การเปรียบเทียบของสุนทรภู่อีกหนึ่งลักษณะการเดินทางที่ต้องวิ่งเหมือนลิงนี้ไม่เพียงแต่ช่วยให้ ผู้อ่านเห็นภาพของความยากลำบากในการเดินทาง แต่ยังมีสื่อถึงความวุ่นวายและความเร็วในการเคลื่อนที่ ในพื้นที่ที่ไม่เรียบเสมอกัน

สุนทรภู่อยังได้ใช้ภูมินามเพื่อสื่อถึงความรู้สึกส่วนตัวและประสบการณ์ทางอารมณ์ของเขา ซึ่งทำให้ การพรรณนาสถานที่ที่มีความหมายที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น ตัวอย่างการใช้ชื่อสถานที่ “วัดดอกไม้” ที่สุนทรภู่เชื่อมโยง กับความทรงจำที่มีต่อคนรัก โดยใช้คำว่า “หอมสุคนธ์เคียงกาย” เพื่อพรรณนาถึงความคิดถึงและความรัก ที่ยังคงอยู่ในใจของกวี ความรู้สึกเหล่านี้ถูกถ่ายทอดออกมาอย่างมีประสิทธิภาพผ่านการเลือกใช้ภูมินาม ที่มีความหมายต่อกวี สายทิพย์ นุกุลกิจ (2523) ได้กล่าวถึง “ความรู้สึกส่วนตัวและอารมณ์ในนิราศว่าเป็น วิธีการหนึ่งที่กวีใช้ในการสื่อถึงประสบการณ์และความรู้สึกส่วนตัวของกวีต่อสิ่งที่เขานามธรรมชาติ ที่เรียกว่า สัมผัสทัศนะ” แนวคิดของสายทิพย์นี้ชี้ให้เห็นว่าภูมินามไม่ได้เป็นเพียงแค่การบอกสถานที่ แต่ยังเป็น สัญลักษณ์ที่สะท้อนถึงความรู้สึกและประสบการณ์ที่กวีมีต่อสถานที่นั้น ๆ

อีกทั้ง กิตติศักดิ์ หารดี (2542) กล่าวถึงการแต่งนิราศว่า “กวีสนใจที่มุ่งเอารสสังวาสเป็นสำคัญ การนำเอาธรรมชาติที่พบเห็นมาเชื่อมโยงเข้ากับอารมณ์ความรู้สึก จินตนาการ และทัศนะของกวี” ดังเช่น สุนทรภู่ใช้คำว่า “แคล้วคลาด” และ “เปลี่ยวอารมณ์” ในการพรรณนาถึง “บางสมัคร” ซึ่งไม่เพียงแต่ พรรณนาถึงลักษณะของสถานที่ แต่ยังสะท้อนถึงความรู้สึกส่วนตัวของสุนทรภู่ในขณะที่เขาต้องเผชิญกับ การพลัดพรากจากคนที่รัก

สุนทรภู่อยังได้ใช้ภาษาพรรณนาเพื่อสะท้อนถึงวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของผู้คนในสมัยนั้น ดังเช่น การพรรณนาถึงการเลี้ยงสัตว์ การทำประมง และการต้อนรับแขกของชาวบ้านในนิราศเมืองแกลง สะท้อนให้ เห็นถึงการสังเกตและความเข้าใจในสังคมและวิถีชีวิตของคนในยุคหนึ่งได้อย่างลึกซึ้ง เช่น ข้อความในตอน ที่พรรณนาถึงคลองกรุ่น ว่า “เป็นชุมรุมหน้าน้ำเขาท่าปลา” ที่พรรณนาถึงวิถีชีวิตของชาวบ้านที่อาศัยอยู่ริมน้ำ

และทำประมงเป็นหลัก การทำประมงสะท้อนให้เห็นถึงความผูกพันของชาวบ้านกับทรัพยากรธรรมชาติและวิถีชีวิตที่เกี่ยวข้องกับน้ำ การพรรณนาลักษณะนี้ไม่เพียงแต่เป็นการบันทึกภาพของวิถีชีวิตประจำวันของผู้คน แต่ยังแสดงให้เห็นถึงความผูกพันกับธรรมชาติและทรัพยากรในท้องถิ่น หรือในตอนที่สุนทรภู่พรรณนาถึงบ้านเก่า “แฉะเข้าย่านบ้านเก่าค้อยเบาใจ เขาจุดได้ต้อนรับให้หลับนอน” แสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรมการต้อนรับแขกของชาวบ้านในสมัยนั้น ซึ่งสะท้อนถึงความมีน้ำใจและความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ของคนไทย ซึ่งทำให้นิราศเมืองแกลงมีความลึกซึ้งในเชิงสังคมและวัฒนธรรมยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ ศุภณัฐ เทียนทอง (2566) ได้กล่าวว่า “ลักษณะเฉพาะของนิราศสุนทรภู่จะมีการพรรณนาถึงชื่อสถานที่ ลักษณะทางภูมิประเทศ พืชพันธุ์ไม้ สัตว์นานาชนิด ตลอดจนวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คน”

สุนทรภู่ได้ใช้ภาษาในการพรรณนาลักษณะทางกายภาพของภูมิประเทศในนิราศเมืองแกลง ซึ่งเป็นการใช้ภาษาเพื่อสร้างภาพของสถานที่ในใจของผู้อ่าน การพรรณนาลักษณะนี้ช่วยให้ผู้อ่านสามารถเห็นภาพตามไปกับสุนทรภู่และเข้าใจถึงความยากลำบากหรือความสงบสุขของสถานที่ที่สุนทรภู่ได้พบเจอ ดังเช่นในตอนการพรรณนาถึงบางไผ่ “ถึงบางไผ่ไม่เห็นไผ่เป็นไพรชฎ แสนสดัดเจียบในไพรพฤษภา” ข้อความนี้สุนทรภู่ต้องการสื่อสารไปยังผู้อ่านให้เห็นภาพของป่าที่เจียบสงบและอุดมสมบูรณ์ ทำให้ผู้อ่านสามารถจินตนาการถึงบรรยากาศป่าที่เต็มไปด้วยพืชพรรณต่าง ๆ แต่ไม่ปรากฏต้นไม้ที่ทำให้พื้นที่นั้นดูสงบและลึกกลับ หรือตอนที่พรรณนาพลองคือ “ต้องขึ้นเนินภูผาประหลาด” ที่สะท้อนถึงภูมิประเทศที่เต็มไปด้วยเนินเขาและป่าโปร่ง แสดงถึงความสูงชันและความยากลำบากในการเดินทาง ทำให้ผู้อ่านสามารถจินตนาการถึงความท้าทายของการเดินทางผ่านพื้นที่พลองคือ

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้มุ่งวิเคราะห์กลวิธีการใช้ภาษาของสุนทรภู่ในการพรรณนาภูมินามต่าง ๆ ตลอดจนการเดินทางจากกรุงเทพฯ ไปยังเมืองแกลง จังหวัดระยอง ผลการวิเคราะห์ปรากฏลักษณะการใช้ภาษาพรรณนาภูมินาม ดังต่อไปนี้

1. **การใช้ภาษาสะท้อนอารมณ์และความรู้สึก** สุนทรภู่ใช้ภาษาที่สะท้อนอารมณ์และความรู้สึกอย่างลึกซึ้งผ่านการพรรณนาภูมินาม เช่น คำว่า “เปลี่ยวอารมณ์” และ “ไม่ชื่นใจ” แสดงถึงความเหงาและความคิดถึงคนรักในบางสมัคร หรือคำว่า “กลืนน้ำตา” และ “พรั่งพราย” เมื่อกล่าวถึงบ้านเก่า แสดงถึงความตื่นตันใจเมื่อพบกับบิดาอีกครั้ง กลวิธีนี้ทำให้ผู้อ่านเข้าถึงอารมณ์ของสุนทรภู่ได้อย่างชัดเจน

2. **การสร้างภาพพจน์ด้วยการเปรียบเทียบ** สุนทรภู่ใช้ภาพพจน์เพื่อสร้างความชัดเจนในการพรรณนาสถานที่และบรรยากาศ เช่น อุปมา การเดินลงเนินเขาที่พลองคือเปรียบเทียบกับ การ “วิ่งเหมือนลิงโลน” แสดงถึงความยากลำบากของเส้นทาง **อุปลักษณะ** การเปรียบเทียบ “ข้าว” เป็น “กรวด” หรือ “แกลบ” ในบางเหี้ย ที่สะท้อนความเศร้าโศกและความทุกข์ในใจของสุนทรภู่ **อติพจน์** คำว่า “อุระป้อมครบึก” ในห้วงพราว เน้นความเหนียวล้าและท้อแท้ต่อการเดินทาง **สัทพจน์** เสียง “กรนโครครอก” ในปากลาน ช่วยให้ผู้อ่านสัมผัสบรรยากาศของป่าที่มีเสียงก้อง **นามนัย** การใช้คำว่า “กระต่าย” แทนดวงจันทร์ในดาวคะนอง สร้างภาพของดวงจันทร์ที่ชัดเจนและงดงาม

3. **การใช้ภาษาเชื่อมโยงภูมินามกับความรู้สึกส่วนตัว** สุนทรภู่เชื่อมโยงภูมินามกับความรู้สึกส่วนตัว เช่น บ้านเก่าที่ทำให้รู้สึก “เบาใจ” เพราะความอบอุ่นกับสถานที่ที่รู้สึกคุ้นเคย ส่วนบ้านดอนเต็ญสะท้อนถึงความยากลำบากของข้าหลวงที่ต้องดำรงชีวิตอย่างเรียบง่าย

4. การพรรณนาลักษณะทางกายภาพของภูมิภาค สุนทรภู่ใช้ภาษาที่ละเอียดและมีชีวิตชีวา ในการพรรณนาภูมิภาค เช่น บางไผ่ที่ “ไม่เห็นไม่” แต่เต็มไปด้วยป่าไม้หนาทึบ ส่วนทุ่งสงขลาที่มี “ปรออบขอบเขิน” และเสียงนกเขาที่สะท้อนถึงความสงบของธรรมชาติ

5. การใช้ภาษาสะท้อนวิถีชีวิตและวัฒนธรรม การพรรณนาสถานที่ต่าง ๆ ยังสะท้อนวิถีชีวิตและ วัฒนธรรม เช่น อาชีพการทำประมงที่คลองกรุ่น และภาพชีวิตการค้าขายและบันเทิงในย่านสำเพ็ง กลวิธีนี้ ทำให้นิราศเมืองแกลงมีคุณค่าเชิงบันเทิงทางสังคมและวัฒนธรรม

6. การใช้คำที่สื่อถึงความยากลำบากในการเดินทาง สุนทรภู่ใช้คำที่สะท้อนความยากลำบากของ การเดินทาง เช่น “เลนลุ่มลึกเหลว” และ “ลากจูงจ้วงควาย” ในบางพลี แสดงถึงการเดินทางที่ทุลักทุเลผ่าน พื้นที่ที่เป็นโคลนลึก หรือการบุกผ่านวัชพืชหนาแน่นในบ้านแลง

7. การใช้ภาษาที่สื่อถึงความงดงามของธรรมชาติ สุนทรภู่ใช้ภาษาที่สื่อถึงความงดงามของ ธรรมชาติ เช่น การพรรณนानी้ำที่ “คงคาใส” และกรวดที่ “แพรวพราย” ในห้วยโป่ง หรือความร่มรื่นของพุ่ม ไม้ในบ้านตะพง กลวิธีนี้ทำให้ผู้อ่านสามารถสัมผัสถึงความงดงามของธรรมชาติได้อย่างลึกซึ้ง

8. การใช้ภาษาที่สื่อถึงความศักดิ์สิทธิ์และความเชื่อ สุนทรภู่สะท้อนความเชื่อทางศาสนาและ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ผ่านคำพรรณนา เช่น ศาลพระประแดงที่ “ศักดิ์สิทธิ์” และศาลที่หัวตะเข้ ซึ่งแสดงถึงความศรัทธา ของผู้คนในสถานที่นั้น

สุนทรภู่ใช้กลวิธีทางภาษาที่หลากหลายในการพรรณนาภูมินาม ที่สามารถเชื่อมโยงสถานที่เข้ากับ อารมณ์ ความรู้สึก ประสบการณ์ส่วนตัว และความเชื่อในสังคม การสร้างภาพพจน์ผ่านคำเปรียบเทียบและ ภาษาที่มีชีวิตชีวาช่วยให้ผู้อ่านจินตนาการถึงสถานที่ต่าง ๆ ได้อย่างชัดเจน ทำให้นิราศเมืองแกลง เป็นวรรณคดีที่ทรงคุณค่า ทั้งในเชิงวรรณศิลป์และการบันทึกสังคม วัฒนธรรม

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ได้รับองค์ความรู้เกี่ยวกับกลวิธีการใช้ภาษาพรรณนาภูมินาม

การวิจัยครั้งนี้ได้ให้ความรู้เกี่ยวกับกลวิธีการใช้ภาษาพรรณนาภูมินามในนิราศเมืองแกลงของสุนทร ภู่ โดยพบว่าสุนทรภู่ใช้ภาษาพรรณนาเพื่อสร้างอารมณ์และภาพพจน์อย่างมีประสิทธิภาพ คำและวลี ที่ถูกเลือกใช้มีความเหมาะสมและสะท้อนถึงความรู้สึกของสุนทรภู่ เช่น การใช้คำเปรียบเทียบและการใช้ ภาษาพรรณนาภูมิภาคที่ไม่เพียงแต่บอกลักษณะทางกายภาพ แต่ยังถ่ายทอดความรู้สึกของกวีด้วย

2. ได้รับองค์ความรู้เกี่ยวกับการศึกษาวรรณคดีไทย

การวิจัยนี้ได้เสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการศึกษาวรรณคดีไทย โดยเฉพาะในส่วนของวรรณคดี นิราศที่มีลักษณะเฉพาะตัว การศึกษาวรรณคดีไทยในบริบทนี้เปิดโอกาสให้เห็นถึงบทบาทของวรรณคดี ในการสะท้อนวิถีชีวิต ค่านิยม และความเชื่อในสังคมไทยในอดีต การวิเคราะห์ภาษาพรรณนาภูมินามในนิราศ เมืองแกลงช่วยให้เข้าใจถึงความสามารถของกวีในการใช้ภาษาเพื่อถ่ายทอดประสบการณ์ส่วนตัวและมุมมอง ต่อสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรม การวิจัยยังแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการศึกษาวรรณคดี ในเชิงวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์

3. ได้รับองค์ความรู้เกี่ยวกับการศึกษาภูมินาม

จากการวิจัยนี้องค์ความรู้ที่ได้รับเกี่ยวกับการศึกษาภูมินามคือการทำความเข้าใจถึงบทบาท ของภูมินามในฐานะที่เป็นมากกว่าแค่ชื่อสถานที่ ภูมินามถูกใช้เพื่อสะท้อนอารมณ์ ความรู้สึกและค่านิยม

ทางวัฒนธรรมของสังคมไทยในยุคนั้น การศึกษาภูมินามในวรรณคดีนิราศช่วยให้เห็นถึงความเชื่อมโยงระหว่างมนุษย์กับสถานที่

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. งานวิจัยครั้งนี้เน้นที่การใช้ภาษาพรรณนาภูมินามในนิราศเมืองแกลง ซึ่งเป็นผลงานชิ้นสำคัญของสุนทรภู่ อย่างไรก็ตามควรมีการขยายขอบเขตการวิจัยไปยังนิราศอื่น ๆ ของสุนทรภู่หรือกวีร่วมสมัยท่านอื่น ๆ เพื่อเปรียบเทียบและวิเคราะห์การใช้ภาษาพรรณนาภูมินามในบริบทที่หลากหลายมากขึ้น

2. การวิจัยในครั้งนี้ได้ชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างภาษาพรรณนาภูมินามและค่านิยมทางวัฒนธรรมในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น การวิจัยในอนาคตควรเน้นการวิเคราะห์เชิงลึกถึงอิทธิพลทางวัฒนธรรม สังคม และการเมืองที่อาจมีผลต่อการสร้างสรรค์และการเลือกใช้ภาษาของกวี

3. ควรมีการศึกษาคุณค่าของนิราศเมืองแกลงในแง่มุมอื่น ๆ เช่น คุณค่าด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และภูมิศาสตร์ โดยเน้นการศึกษาว่าการพรรณนาภูมินามในนิราศนี้สะท้อนถึงสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมในยุคสมัยนั้นอย่างไร ซึ่งอาจช่วยให้เข้าใจบทบาทของวรรณคดีในฐานะเครื่องมือในการบันทึกประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของสังคมไทยได้อย่างลึกซึ้ง

เอกสารอ้างอิง

- กิตติศักดิ์ หารดี. (2542). *กลวิธีการเสนอมุมมองเกี่ยวกับธรรมชาติของกวีในวรรณกรรมนิราศ สมัยรัตนโกสินทร์ (รัชกาลที่ 1 ถึง รัชกาลที่ 3)* (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาภาษาไทย, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม).
- ชลดา เรืองรักษ์ลิขิต. (2541). *ทะเลงฟ่าย ศรีมหาภัพย์*. กรุงเทพฯ: คณะสงฆ์วัดเชตุพน.
- ประจักษ์ ประภาพิตยากร. (2519). *วรรณคดีนิราศ*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ประชุมคำกลอนสุนทรภู่. (2558). กรุงเทพฯ: แสงดาว.
- ประอรรัตน์ ตั้งกิตติภรณ์. (2543). *วรรณคดีนิราศ: วิวัฒนาการด้านเนื้อหาและกลวิธีการนำเสนอ*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- เปลื้อง ณ นคร. (2495). *ประวัติวรรณคดีไทยสำหรับนักศึกษา*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- รีนฤทัย สัจจพันธุ์. (2516). *นิราศคำโคร่ง: การศึกษาเชิงวิเคราะห์และเปรียบเทียบกับนิราศอื่น* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). ภาควิชาภาษาไทย, บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศุภณัฐ เทียนทอง. (2566). *นิราศสุนทรภู่ : ภาพสะท้อนวิถีชีวิตชุมชนในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น*. *วารสาร มจร พุทธโสธรปริทรรศน์*, 3(1), 56 – 70.
- สายทิพย์ นุกุลกิจ. (2523). *นิราศวรรณคดี*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุภาพร พลายน้อย. (2541). *นิราศสมัยรัตนโกสินทร์: การสืบทอดขนบวรรณศิลป์จากพระนิพนธ์ เจ้าฟ้าธรรมาธิเบศร* (วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.